

İÇ DENETİM VE KURUMSAL KAPASİTE ARASINDAKİ İLİŞKİ

Mehmet POLAT*

Abdullah DEMİREL**

Özet

Kamu kurumlarından kendilerine verilen görevleri yerine getirirken ihtiyaç duydukları kamu kaynaklarını etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde kullanması beklenmektedir. Bu görevlerin etkin bir şekilde yerine getirilmesi ise kurumun kurumsal kapasitesiyle doğrudan ilgili olduğu bilinen bir gerçektir. Nitekim kurumsal kapasite, kurumun politika ve programlarını belirleme ve bunları uygulamak için ihtiyaç duyulan beşerî, mali, fiziksel ve bilişim kaynaklarını organize etme, yönetme, iyileştirme ve kontrol etme yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımdan yola çıkarak kurumsal kapasitenin birden çok faktörle ilişkili olduğu görülmektedir. Bu faktörlerden kontrol etme ya da diğer bir ifade ile denetim yeteneği bütün faaliyetlerle önemli ölçüde ilişki içerisinde olması onu ayrı bir yere konumlandırmaktadır. Çünkü denetim, hesap verme sorumluluğunu sağlayarak kurumun faaliyetlerini açıklık ve şeffaflık ilkeleri çerçevesinde yerine getirmesini sağlamaktadır. Kamu kurumları faaliyet gösterdiği alanlara bağlı olarak birçok denetim yöntemine tabi olmakla birlikte son yıllarda kamu yönetiminde iç denetimin ön plana çıktığı görülmektedir. İç denetim, kamu kurumlarının çalışmalarına değer katmak ve geliştirmek

için kaynakların ekonomiklik, etkililik ve verimlilik esaslarına göre yönetilip yönetilmediğini değerlendirmek ve rehberlik yapmak amacıyla yapılan bağımsız, nesnel güvence sağlama ve danışmanlık faaliyetleri olarak tasarlanmıştır. İç denetimi diğer denetim yapılarından ayıran en önemli özellik “risk esaslı” bir denetim anlayışına sahip olmasıdır. Bu özellik neticesinde iç denetim kurumun en riskli alanlarından başlayarak denetim faaliyetleri yürütmekte ve kurumsal amaçlara ulaşmaya engel olabilecek riskleri, riskler ortaya çıkmadan belirlemektedir. Bu da iç denetimi gelecek odaklı bir yapıya kavuşturmakta ve kurumları gelecekte karşılaşılabileceği olası olumsuz durumlara karşı hazırlıklı duruma getirebilmektedir. Böylece kurumlar önlerini görebilme yeteneği kazanmakta ve sahip olduğu kapasite ve kaynaklardan en üst düzeyde istifade etmesine olanak sağlamaktadır.

Bu çerçevede iç denetim, kurumsal kapasitenin gelişimine önemli ölçüde destek veren yönetsel bir araç olarak düşünmek mümkündür. İç denetim, kurumun süreçlerini, faaliyetlerinin etkinliğini, verimliliğini ve uygunluğunu değerlendirerek kurumun güçlü ve zayıf yönlerini de tespit edebilmektedir. İç denetim faaliyetleri sonucunda, kurumun hangi alanlarda daha fazla kaynak veya yetenek ihtiyacı olduğu saptanabilmekte ve bu ihtiyaçları karşılamak için gerekli adımlar atılabilmektedir. İç denetim ayrıca kurumun risk yönetim süreçlerini de değerlendirmekte ve risk yönetimi süreçlerinde iyileştirmeler yapmak için

* Öğr. Gör. Dr. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Teknik Bilgiler Meslek Yüksekokulu, Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü, mehmetpolat@kmu.edu.tr ORCID: 0000-0002-7153-9738

** Dr. İç Denetim Koordinatörlüğü, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, abdullahdemirel@kmu.edu.tr ORCID:0000-0003-3503-115X

önerilerde bulunabilmektedir. Böylelikle, bir kurumun risk yönetim süreçleri zayıfsa, iç denetim kurumun risk yönetim sürecini iyileştirmek için önerilerde bulunarak kurumun daha güçlü bir kurumsal kapasiteye sahip olmasına yardımcı olabilmektedir.

Bu çalışmanın amacı etkin bir iç denetimin kurumlar için çok önemli bir işlevi yerine getirebileceğine dikkat çekmektir. Bu amaca uygun olarak öncelikle iç denetim ve kurumsal kapasite kavramları ele alınmakta ve daha sonra kurumsal kapasitenin en yaygın olarak kullanılan insan kaynakları, mali kaynaklar, fiziki kaynaklar ve bilgi teknolojileri boyutları iç denetimle ilişkisi bakımından incelenmektedir. Bu çerçevede kurumun insan kaynakları ihtiyacının optimum düzeyde belirlenmesi, zamanlama stratejisi ile uygun personelin işe alınması, personel devir hızının en aza indirilerek sürdürülebilirliğinin sağlanması, çeşitli yönetsel araçlar ile motivasyonun temin edilmesi ve personele ihtiyaç duyduğu alanlarda eğitimlerin verilmesi vb. konular kurumsal kapasitenin insan kaynakları boyutundaki yeteneklere sahip olması ve bu yeteneklerini geliştirmesini içermektedir. Kurumun mali yönetim ve kontrolü açısından hesap verebilirlik ilkelerine riayet etmesi, bu bağlamda muhasebe kayıtlarının doğru tutulması ve zamanında raporlanması, gelirlerin elde edilmesinde ve kullanılmasında saydamlığın sağlanması, gelir kaynaklarının çeşitlendirilmesi ise kurumsal kapasitenin mali kaynakları ile ilişkilendirilmektedir. Kurumların fiziki varlık ihtiyacının belirlenmesi, varlıkların elde edilmesi, korunması, bakımlarının

yapılarak kullanıma hazır halde tutulması, kullanım şartlarının belirlenmesi gibi kurumsal kapasitenin fiziki kaynaklar boyutunda yer almaktadır. Son olarak kurumların kullandıkları bilgi teknolojilerinin karşılaştıkları güvenlik risklerinin azaltılması, etkisiz kılınması ve özellikle gizliliği, bütünlüğü veya erişilebilirliği tehdit edebilecek türde hassas verilerin güvenliğinin sağlanması, bu güvenliği sağlamada kullanılacak bilişim teknolojilerinin temin edilmesi, bunların kullanılmasına yönelik prosedürlerin belirlenmesi ile bilgi işlem birimlerinin ihtiyaç duyulan yazılımları kendi bünyesinde geliştirebilmesi gibi konular kurumsal kapasitenin bilgi teknolojileri boyutunu oluşturmaktadır. İç denetimin yukarıda değinilen kurumsal kapasite boyutlarının performans ve etkinliği, risk analizi, şeffaflık ve hesap verebilirliği, sürekli iyileştirilmesi, düzenlemelere ve diğer standartlara uyumunun sağlanması konusunda değerlendirmeler yaparak kurumsal kapasitenin geliştirilmesi ve güçlendirilmesine katkı sağlaması beklenmektedir.

İç denetim faaliyeti her ne kadar güvence sağlama (denetim) ve danışmanlık görevleri ile kurumsal kapasitenin artırılmasında önemli rol oynasa da buradaki asıl aktör kurumların üst düzey yöneticileridir. Kurumsal kapasitenin artırılmasına yönelik konularda iç denetim birimleri tarafından getirilen önerilerin uygulanması için üst düzey yöneticilerin irade ortaya koymaları çok önemlidir. Aksi durumlarda, getirilen öneri ve çözümler kurumlar için temenniden öte bir anlam ifade etmeyecektir. Diğer önemli bir konu da, kurum iç kontrol sisteminin

varlığıdır. İç kontrol sistemi etkin bir iç denetime destek olmakta aynı zamanda kurumsal kapasitenin gelişimine de zemin hazırlamaktadır.

Bu çalışmada, iç denetim ile kurumsal kapasite arasında önemli bir ilişkinin var olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu ilişki kurumsal kapasitenin insan kaynakları, mali kaynaklar, fiziki kaynaklar ile bilgi teknolojisi alt boyutları ile sınırlandırılmıştır. Bu boyutların daha fazla çeşitlendirilmesi ile kurumsal kapasitenin artırılması adına daha fazla olanaklardan yararlanması mümkün olabilecektir. Bununla birlikte kurumsal kapasitenin artırılması kurumsal faktörlerin yanı sıra çevresel faktörler de göz önüne alınarak sağlanabileceği düşünülmektedir. Çünkü kurumlar günümüzde çevre ile sıkı bir ilişki içerisinde yer almakta ve hem çevreyi etkilemekte hem de çevreden etkilenmektedir. Sonuç olarak etkin bir iç denetim bir yandan kurumsal kapasitenin artırılmasına destek olurken diğer yandan kurumların önceden belirlemiş olduğu amaç ve hedeflerine ulaşması için gereken kaynakları, yetenekleri ve yetkinlikleri belirlemede önemli roller üstlenebilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kurumsal Kapasite, İç Denetim, Kamu Kurumları

THE RELATIONSHIP BETWEEN INTERNAL AUDIT AND INSTITUTIONAL CAPACITY

Abstract

Public institutions are expected to use the public resources they need effectively, economically and efficiently while fulfilling the duties assigned to them. It is a well-known fact that the effective

fulfillment of these duties is directly related to the institutional capacity of the institution. As a matter of fact, institutional capacity is defined as the ability to organize, manage, improve and control the human, physical and information resources needed to determine the policies and programs of the institution and to implement them. Based on this definition, it can be seen that institutional capacity is related to multiple factors. Among these factors, the ability to control or, in other words, the ability to audit is significantly related to all activities, which places it in a different position. This is because audit ensures accountability and enables the organization to fulfill its activities within the framework of the principles of openness and transparency. Although public institutions are subject to many audit methods depending on the areas in which they operate, internal audit has come to the forefront in public administration in recent years. Internal audit is designed as independent, objective assurance and consultancy activities to assess and provide guidance on whether resources are managed in accordance with the principles of economy, effectiveness and efficiency in order to add value to and improve the work of public institutions. In this framework, internal audit can be considered as a managerial tool that significantly supports the development of organizational capacity. Internal audit can also identify the organization's strengths and weaknesses by evaluating the organization's processes, effectiveness, efficiency and appropriateness of its activities. As a result of internal audit activities, it is possible to determine in which areas the organization needs more

resources or skills and to take the necessary steps to meet these needs. Internal audit also assesses the organization's risk management processes and can make recommendations for improvements in risk management processes. Thus, if an organization's risk management processes are weak, internal audit can help the organization to have a stronger organizational capacity by making recommendations to improve the organization's risk management process. In conclusion, it can be said that there is a close relationship between internal audit and organizational capacity.

